

vr 26 april 2019
20.00 Concertzaal

**DIE DEUTSCHE
KAMMER—
PHILHARMONIE
BREMEN &
KAMMERCHOR
STUTTGART**

Mendelssohns feeëriëke nachtverhalen

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Die Deutsche Kammerphilharmonie Bremen

eerste viool

Ludwig Müller
Matthias Cordes
Konstanze Glander
Stefan Latzko
Hozumi Murata
Beate Weis
Astrid Kumkar

tweede viool

Jörg Assmann
Timofei Bekasov
Konstanze Lerbs
Hanna Nebelung
Katherine Routley
Alma Micke

altviool

Friederike Latzko
Klaus Heidemann
Anja Manthey
Jürgen Winkler
Barbara Linke
Holická

cello

Tristan Cornut
Stephan Schrader
Ulrike Rüben
Michal Beck

contrabas

Matthias Beltinger
Klaus Leopold
Benedict Ziervogel

fluit

Bettina Wild
Ulrike Höfs
Levke Hollmer

hobo

Rodrigo Blumenstock
Ulrich König

klarinët

Maximilian Krome
Luisa Lohmann

fagot

Higinio Arrué
Adriana
Del Pozo Torreño

hoorn

Maciej Baranowski
Markus Künzig

trompet

Christopher Dicken
Bernhard Ostertag
Artem Sviridov

trombone

Elmar Spier
Barbara Leo
Rafael Steinbruck

tuba

Christoph Schneider

pauken

Jonas Krause

slagwerk

Tobias Hegele
Adam Jeffrey

Kammerchor Stuttgart

sopraan

Henriette Autenrieth
Sandra Bernius
Anna-Sophie Brosig*
Karline Cirule
Katharina Eberl
Carolin Franke
Tirza Hörer
Serena Hart
Philine Huppert
Franziska Klein
Ania Littera
Susanne Mayer
Mechthild
Rommelspacher
Clara Steuerwald

alt

Isolde Assenheimer
Sigrun Borntträger*
Anna
Botthof-Stephany
Franziska
Brandenberger
Magdalena Fischer
Hanna Katsenes
Veronika Klein
Filippa Möres-Busch
Mareike Peissner
Elke Rutz
Agnes Schmauder
Susanne Veeh

tenor

Akeo Hasegawa
Jo Holzwarth
Florian Klein
Oliver Kringel
Tristan Meister
Tobias Meyer
Bruno Michalke
Klemens Mölkner
Daniel Schmid

bas

Roland Faust
Johannes Hill
Friedemann Luz
Nicolas Ries
Marius Sauter
Adolph Seidel
Marcus Stäbler
Malte Fial
Sönke Freier

* Solist in *Ein Sommernachtstraum*

Uitvoerders & programma

19.15 Inleiding door Pieter Bergé

Die Deutsche Kammerphilharmonie Bremen:
orkest

Kammerchor Stuttgart: koor

Frieder Bernius: dirigent

Renée Morloc: alt

David Fischer: tenor

Stephan Genz: bariton

David Jerusalem: bas

Felix Mendelssohn (1809–1847)

Selectie uit *Ein Sommernachtstraum*,
opus 61 (1842)

- Fanfare
- Ouverture
- Scherzo
- Elfenmarsch: allegro vivace
- Lied Sopran und Chor der Elfen: 'Bunte Schlangen ...'
- Intermezzo: allegro appassionato
- Tanz von Rüpel
- Notturmo: andante tranquillo
- Hochzeitsmarsch
- Allegro vivace (Anfang von Melodram)
- Finale Soli und Chor der Elfen 'Bei des Feuers mattem Flimmern'

pauze

Die erste Walpurgisnacht,
opus 60 (1831/1843)

- Ouverture
- I. Das schlechte Wetter
- II. Der Übergang zum Frühling
- Es lacht der Mai
- Könnt ihr so verwegen handeln?
- Wer Opfer heut zu bringen scheut
- Verteilt euch, wackre Männer, hier
- Diese dumpfen Pfaffenchristen
- Kommt mit Zacken und mit Gabeln
- So weit gebracht, dass wir bei Nacht
- Hilf, ach, hilf mir, Kriegsgeselle
- Die Flamme reinigt sich vom Rauch

Met Nederlandse boventiteling

Uw applaus krijgt kleur dankzij
de bloemen van Bloemblad.

Dit concert wordt opgenomen door
Klara en uitgezonden op dinsdag 28 mei
om 20 uur tijdens 'Klara Live'. Bedankt
voor het vermijden van storende
geluiden, ook tussen de delen.

Zonderlinge nachten

Felix Mendelssohn was een wonderkind. Om dat te beseffen volstaat het al om naar de beginminuten van zijn overbekende ouverture tot *Ein Sommernachtstraum* te luisteren, een stuk dat hij componeerde toen hij amper zeventien was. Het werk is origineel, sprankelend, meeslepend en heeft die onwaarschijnlijke lichtheid die in zoveel van Mendelssohns composities opduikt. Maar het strafste is dat de fameuze ouverture lang niet Mendelssohns proefstuk was. Toen het werk in 1826 in première ging, had de jongeman al tientallen andere werken op zijn actief staan, onder meer twee fabuleuze strijkkwartetten (opus 12 en 13), twaalf strijkerssymfonieën (geschreven tussen zijn twaalf en zijn veertien), één symfonie voor groot orkest, vijf 'Singspiele' (dat zijn Duitse komische opera's), een hele reeks klavierstukken, twee liedbundels en een buitengewoon strijkersoctet, dat vandaag nog altijd als een van de bijzonderste kamermuziekwerken uit de 19e eeuw geldt.

Mendelssohn werd geboren in een vooraanstaand en welgesteld gezin met een rijke culturele traditie. Zijn bekendste voorvader was Moses Mendelssohn, zijn grootvader langs vaderszijde en een van de belangrijke voorvechters van de Verlichting uit de tweede helft van de 18e eeuw. Als orthodoxe jood pleitte hij onder meer voor de scheiding van kerk en staat en voor de emancipatie van de joden in het toenmalige Pruisen. Hij geloofde er rotsvast in dat zij zich konden en moesten integreren in de Pruisische staat. Dat was trouwens een van de redenen waarom hij voor hen een Duitse vertaling van de Bijbel maakte. Ook Felix' vader Abraham had een brede culturele interesse. Zijn huis in Berlijn was een bekende ontmoetingsplaats voor kunstenaars en intellectuelen: grote geesten zoals de dichters Heine en Tieck, de filosoof Hegel en de wetenschapper Von Humboldt

- **Wonderkind Felix Mendelssohn schreef de ouverture van *Ein Sommernachtstraum* toen hij amper 17 was.**
- **De rest van het werk componeerde hij 15 jaar later bij Shakespeares toneelstuk in opdracht van koning Frederik van Pruisen.**
- ***Ein Walpurgisnacht* is een oproep tot religieuze verdraagzaamheid van de joods-lutherse Mendelssohn.**

waren er vriend aan huis. Vanuit die achtergrond hoeft het ook niet te verbazen dat Mendelssohn de allerberoemdste en meest gerespecteerde schrijver van zijn tijd – Johann Wolfgang von Goethe – voor de eerste keer ontmoette toen hij amper 12 (!) jaar was. Mendelssohn maakte indruk op Goethe, maar Goethe nog veel meer op Mendelssohn; de oude dichter zou de jongeman blijvend inspireren, onder andere voor de *Erste Walpurgisnacht*. Mendelssohn had trouwens sowieso een grote belangstelling voor literatuur. Zo behoorde ook Shakespeare tot zijn favorieten, zoals onder meer blijkt uit de zetting van diens *A Midsummer Night's Dream*.

Ein Sommernachtstraum is een knotsgekke komedie in de traditie van de 'comedy of errors'. In zo'n stuk gaat alles fout wat fout kán gaan. Spilfiguur is Oberon, de koning van de elfen, die met allerhande trucjes tracht om zijn persoonlijke ambities te realiseren. Jammer genoeg (voor hem, niet voor het publiek!) wordt hij daarbij geholpen door een dienaar (Puck) die geregeld de bal mislaat en daardoor voor extra complicaties zorgt. De komedie

komt bijzonder lichtvoetig over, al is het wel heel waarschijnlijk dat er ook heel wat onderhuidse toespelingen in voorkomen.

Zoals gezegd schreef Mendelssohn aanvankelijk enkel de ouverture. Daarmee staat hij mee aan de basis van de ontwikkeling van de zogenaamde 'romantische concertouverture'. Waar een ouverture tot dan voorafging aan een opera of toneelstuk is de concertouverture een werk dat helemaal 'op zich' staat. Door de titel verwijst zij natuurlijk wel naar een bepaalde inhoud, sfeer of context, maar het is geen 'opstapje' naar een groter geheel. Als zodanig is de concertouverture in feite een voorbode van het latere 'symfonisch gedicht', een genre dat zich rond het midden van de eeuw volop zou beginnen te ontwikkelen. Mendelssohn schreef meerdere dergelijke ouvertures. Allemaal geven die blijk van zijn enorme talent voor melodie, subtiel geschakeerde klankkleuren en soepele overgangen – stuk voor stuk elementen die een cruciale rol zouden gaan spelen in de verdere ontwikkeling van de zogenaamde 'programmamuziek'.

Dat Mendelssohn 15 jaar later nog extra muziek schreef bij het toneelstuk, hebben we te danken aan opdrachtgever koning Frederik Willem IV van Pruisen. Deze koning, die Mendelssohn in 1841 tot kapelmeester had aangesteld, hield bijzonder van toneelstukken met muzikale interventies. In het geval van *Ein Sommernachtstraum* gaat het daarbij vooral om intermezzi (sfeerscheppende stukken tussen twee bedrijven), dansen, liederen en melodrama's. Die laatste zijn composities waarbij onder een gesproken tekst ondersteunende muziek geplaatst wordt, die meestal voor extra suspens zorgt. In concertante versies worden zij logischerwijze meestal weggelaten, aangezien het 'verhaal' er sowieso niet te volgen valt.

Voor het tweede stuk van vanavond – *Die erste Walpurgisnacht*, geschreven in 1831 – haalde Mendelssohn de mosterd dus

'Mendelssohn maakte indruk op Goethe, maar Goethe nog veel meer op Mendelssohn; de oude dichter zou de jonge Mendelssohn blijvend inspireren.'

bij Goethe. Het werk is een 'dramatische ballade' uit 1799 en werd door de componist bewerkt voor orkest, koor en solisten. Stilistisch zijn er gelijkenissen met *Ein Sommernachtstraum* maar het gaat wel om een totaal ander genre. Er is hier immers geen sprake van een toneelstuk, maar van één doorlopende partituur die weliswaar is onderverdeeld in een ouverture en negen nummers.

Walpurgisnacht verwijst naar een folkloristische traditie, waarbij, in de nacht van 30 april op 1 mei, de heksen verzamelden op een welbepaalde berg in Noord-Duitsland om er oude rituelen uit te voeren. De nacht is paradoxaal genoeg vernoemd naar een abdis (Walpurgis dus) die deze traditie wilde uitroeien, en daarvoor ook heel wat heksen op de brandstapel joeg. In het stuk van Goethe en Mendelssohn zijn de heksen vervangen door een groep druïden. Wanneer deze zich voorbereiden op de heidense rituelen, waarschuwt een vrouwenkoor hen voor dreigend gevaar: de christenen, die het gebied pas veroverd hebben, zullen die rituelen niet dulden en hard toeslaan. De druïden willen echter niet toegeven aan deze dreigementen. Ze gaan prat op hun traditie en kijken zelfs neer op iedereen die zichzelf verloochent door te

zwichten voor de vijand. Ze besluiten zelfs de rollen om te draaien en de christenen zelf de stuipen op het lijf te jagen door op de berg een duivelse maskerade te spelen. De christenen trappen in de val en blazen inderdaad de aftocht, waarna de druïdes triomferen en een lofredende zingen op het licht.

ONDANKS bepaalde overeenkomsten – zoals de verschijning van bizarre wezens – is de toon van de *Walpurgisnacht* toch fundamenteel anders dan die van *Ein Sommernachtstraum*. In essentie gaat het Goethe-stuk immers over de rivaliteit tussen verschillende religies en over de eventuele problemen van verdrukking daarbij. Dat thema speelde een belangrijke rol in de familie Mendelssohn. Zoals aangegeven heeft grootvader Moses

Mendelssohn zich heel zijn leven ingezet voor religieuze verdraagzaamheid. Zelf was hij trouw gebleven aan zijn joodse origine, maar niet minder dan vier van zijn zes kinderen lieten zich bekeren, van wie twee tot het Lutheranisme. Tot hen behoorde ook Abraham, de vader van Felix, wat trouwens ook de reden is waarom Felix niet gewoon Mendelssohn heet, maar Mendelssohn-Bartholdy. De dubbele naam was vooral bedoeld om de joodse origine af te zwakken, in een tijd waarin het antisemitisme in Duitsland gestaag toenam. Dat gegeven werpt natuurlijk een apart licht op Mendelssohns *Walpurgisnacht* – en trouwens ook op de hedendaagse uitvoering van het werk.

— Pieter Bergé

Biografieën

In 1980 werd, onder impuls van Wyk auf Föhr en Friederike Latzko, het Kammerorchester der Jungen Deutschen Philharmonie opgericht, het orkest dat thans bekendstaat als de **Die Deutsche Kammerphilharmonie Bremen (DE)**. Vanaf de oprichting ligt zelfbestuur aan de grondslag van de organisatie: alle orkestleden zijn immers aandeelhouders in de vennootschap. Dankzij deze structuur worden niet enkel financiële, maar ook alle artistieke beslissingen onafhankelijk genomen, en is het orkest bijgevolg volledig vrij in de keuze van zijn programmatie. In zijn 40-jarige geschiedenis groeide het uit tot een orkest van wereldklasse en viel het vaak in de prijzen, zo won het onder meer een Diapason d'Or en een Gramophone Classical Music Award. Sinds 2014 is Paavo Järvi chef-dirigent.

Het **Kammerchor Stuttgart (DE)** werd in 1968 opgericht door Frieder Bernius. Afhankelijk van het programma treedt het op in kleine kamer- tot grote oratoriumbezettingen. Het Kammerchor staat bekend als één van Duitslands beste. Het werd dan ook meermaals bekroond, onder meer in 2017 met een Preis der Deutschen Schallplattenkritik voor de cd-opname van Mendelssohns *Lieder im Freien zu singen*. Bovendien werd het al driemaal uitgenodigd op het World symposium on choral music. Voor het barokke repertoire werkt het koor geregeld samen met het Barockorchester Stuttgart. Daarnaast brengt het ook geregeld wereldpremières van hedendaagse composities.

Frieder Bernius (DE) stichtte naast het Kammerchor Stuttgart tevens het Barockorchester Stuttgart (1985) en de Klassische Philharmonie Stuttgart (1991). Hij staat bekend om zijn historisch geïnformeerde uitvoeringen van het barokke en klassieke koorrepertoire, maar dirigeert evenzeer muziek uit de 19e, 20e en 21e eeuw. Bernius' uitvoeringen worden gekenmerkt door een onmiskenbare, persoonlijke toon. Hij verzorgde meer dan 90 cd-opnames, waarvan er 40 internationale prijzen gewonnen hebben.

Renée Morloc (DE) begon haar succesvolle operacarrière in het Nationaltheater Mannheim in de rol van Erda in Wagners *Siegfried*. Ze werd uitgenodigd door prestigieuze operahuizen waaronder De Munt (Brussel), Deutsche Oper (Berlijn), Teatro alla Scala (Milaan) en de Opéra National (Parijs), voornamelijk om haar Wagner- en Straussvertolkingen. In 2007 debuteerde Morloc in de Salzburger Festspiele onder muzikale leiding van Daniel Barenboim.

David Fischer (DE) werd in 2016 finalist van de prestigieuze Concours de Genève. Vanaf 2017 zingt hij in het solistenensemble van de opera's in Bonn en Leipzig. In Bonn kroop hij in de rol van John Whitcroft voor de wereldcreatie van James Reynolds' opera *Geisteritter*. Fischer wordt vanaf het seizoen 2019-2020 permanent lid van het solistenensemble van de Deutsche Oper am Rhein.

Stephan Genz (DE) begon zijn zangcarrière in het legendarische Thomanerchor in Leipzig, waar hij later ook aan het conservatorium studeerde voor hij zich vervolmaakte bij onder anderen Dietrich Fischer-Dieskau en Elisabeth Schwarzkopf. Hij won concoursen in Hamburg en Stuttgart, was ooit 'Jonge artiest van het jaar' van de Belgische muziekkritiek en zong rollen op enkele van de voornaamste operapodia van Europa. Naast zijn werk met orkest houdt hij zich graag bezig met het liedrepertoire. Stephan Genz springt vanavond in voor Thomas Bauer.

David Jerusalem (DE) vervolmaakte zijn zangstudies met onderscheiding in Düsseldorf bij Konrad Jarnot. Zijn professionele carrière bouwde hij op vanaf 2006 in München waar hij rollen vertolkte in *Die Meistersinger von Nürnberg* (Wagner) en *Otello* (Verdi). Hij zong tevens onder leiding van Christian Thielemann met de Staatskapelle Dresden en onder de baton van Sir Simon Rattle met de Berliner Philharmoniker. In 2018 werd zijn eerste opname met liederen van Schubert en Loewe genomineerd voor de International Creative Media Award.

Word Vriend

Word Vriend van het Concertgebouw en boek als eerste je tickets voor het nieuwe seizoen. Meer op concertgebouw.be/vrienden

In de kijker

VRIJDAG

10 MEI 2019

20.00 Concertzaal

Camerata Salzburg & Alexander Lonquich Mozart, Haydn & Shostakovich

Alexander Lonquich is legendarisch om zijn diepgravende interpretaties, die je onvermijdelijk de kern van de muziek binnenzuigen. Als solist bij en leider van Camerata Salzburg koos hij drie *coups de coeur* van drie componisten én hervormers: Mozarts uitdagende *Jeunehomme*-concerto, Haydn met onder meer zijn monumentale *Passione* en Shostakovich' *Achtste strijkkwartet*, later bewerkt tot *Kamersymfonie*.

ZATERDAG

18 MEI 2019

20.00 Concertzaal

Budapest Festival Orchestra Hitparade van de orkestmuziek

Wil je graag zelf eens beslissen welke muziek gespeeld wordt op een concert? Dan is dit jouw kans! Als feestelijke afsluiter van de driedaagse met het Budapest Festival Orchestra laat Iván Fischer het publiek het programma kiezen. Een onschuldige hand selecteert drie composities uit the greatest hits van de orkestmuziek. En dan is het aan jou: door te klappen stem je voor jouw favoriet.

Laat weten wat je van het concert vond op

 ConcertgebouwBrugge
 @concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

